

ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Кафедра психіатрії, психотерапії, загальної та медичної психології, наркології
та сексології**

ПСИХОЛОГІЯ

її розділи, предмет та задачі

Асистент кафедри психіатрії, психотерапії, загальної та медичної психології,
наркології та сексології

Данілевська Наталя Володимирівна

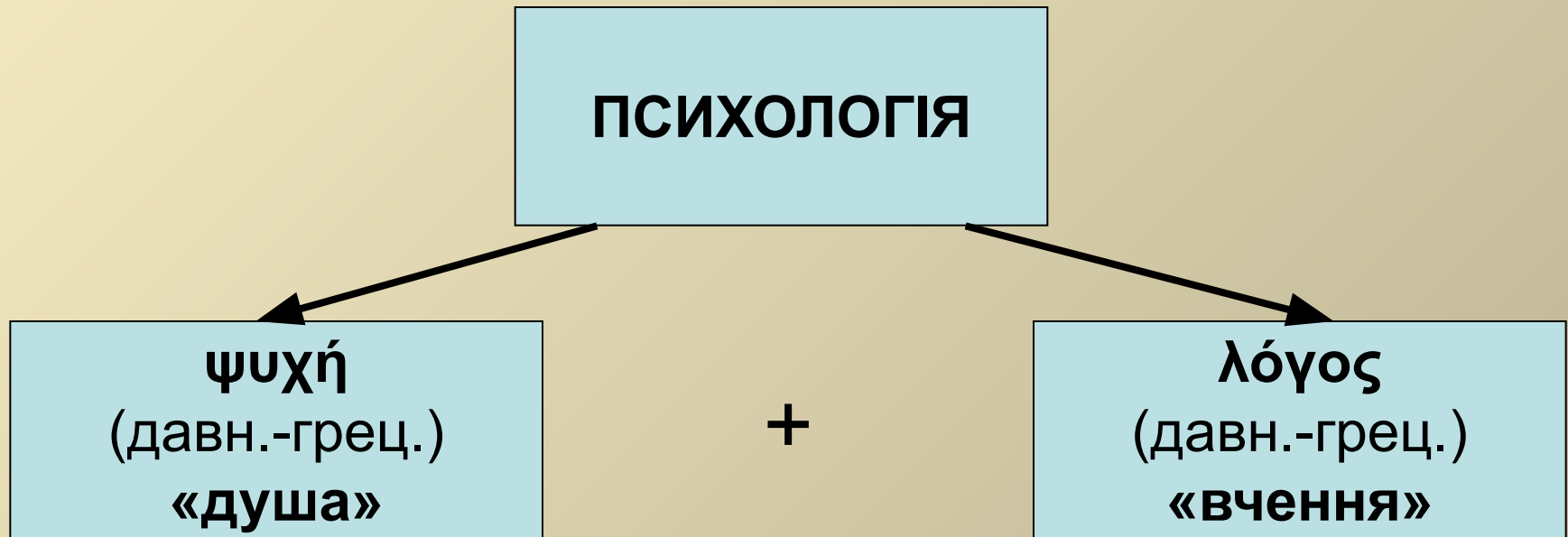
ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ

ПСИХОЛОГІЯ – наука про психику та психічні явища.

**ПСИХОЛОГІЯ – наука про психічні сфери,
психічні процеси, психічні стани,
психічні якості людини.**

**ПСИХОЛОГІЯ – наука, що вивчає закономірності
виникнення, розвитку і
функціонування психіки і психічної
діяльності людини і груп людей.**

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ

Термін «психологія» вперше виник у XVI ст. і використовувався по відношенню до науки, що вивчала «душевні» (психічні) явища.

ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЇ

**ПСИХІЧНІ ЯВИЩА
(психічні процеси,
психічні стани, психічні феномени)**

ОБ'ЄКТ ПСИХОЛОГІЇ

**носії психічних явищ,
поведінка, діяльність,
відносини людей у соціальних групах**

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ

ПСИХОЛОГІЯ
як наука про
душу

A detail from Raphael's fresco 'The School of Athens'. It shows Plato, an older man with a white beard, pointing upwards with his right hand while holding a book in his left. He is surrounded by other figures, including a woman with long blonde hair (likely Pythagoras) and another man looking at a book. The background shows architectural elements like columns and a doorway.

427-347 рр. до н.е. – **Платон**:
аніма (лат) – “дух”, “душа” – самотійна
субстанція, яка існує нарівні з тілом
і незалежно від нього і керує всіма живими
і неживими предметами

A detail from Raphael's fresco 'The School of Athens'. It shows Plato, an older man with a white beard, pointing upwards with his right hand while holding a book in his left. He is surrounded by other figures, including a woman with long blonde hair (likely Pythagoras) and another man looking at a book. The background shows architectural elements like columns and a doorway.

VI ст. до н.е. – **Давня Греція**: перші спроби
пояснити психічні явища

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

ПСИХОЛОГІЯ
як наука про
душу

384–322 рр. до н.е. – **Арістотель**:
душа – «психе» - не речовина,
не зовнішній до тіла феномен,
а **функція тіла**.

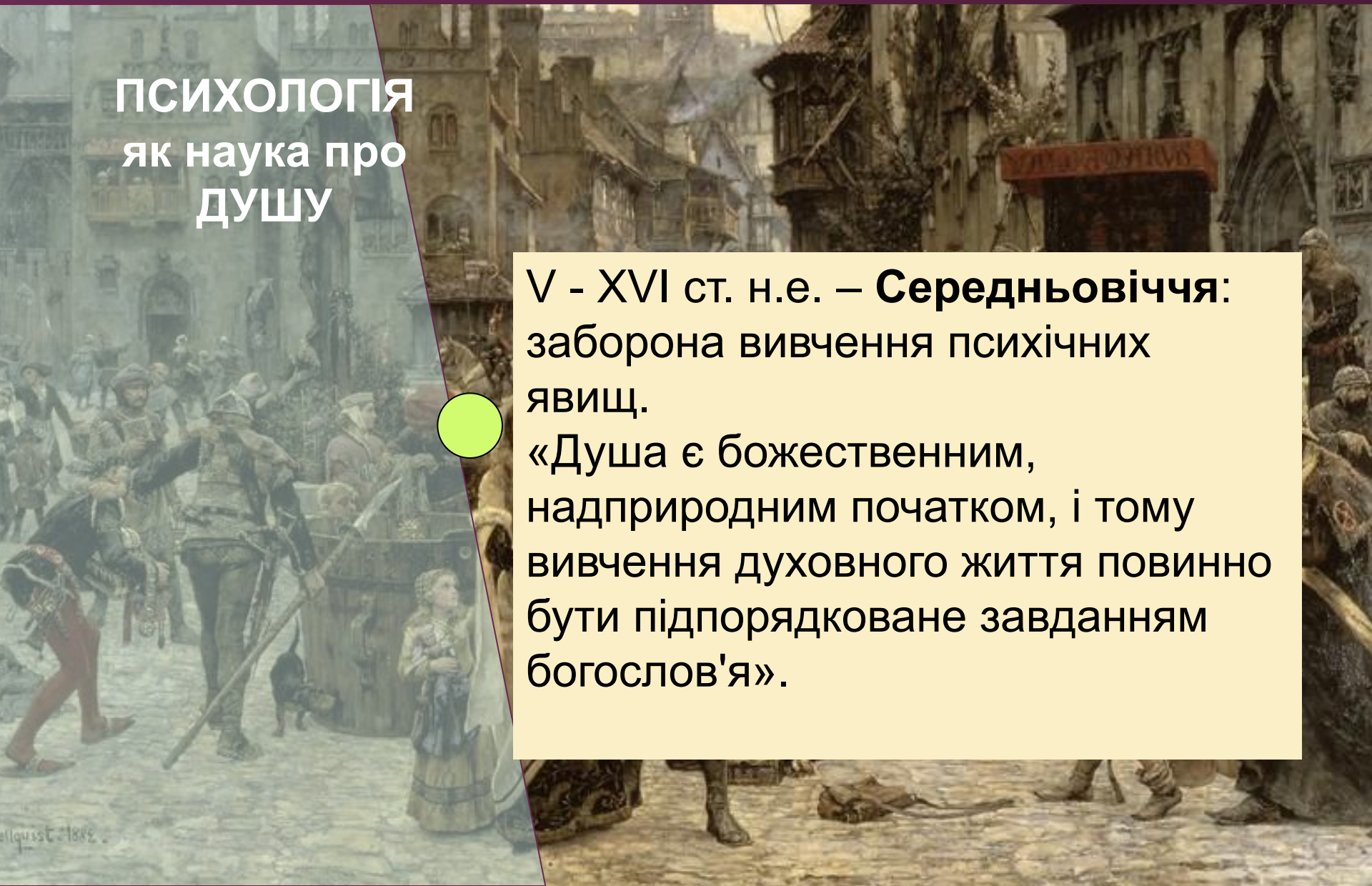
Душа дозволяє людині реалізувати
себе.

Вважається засновником психології.
Трактат «**Про душу**» перше
керівництво з психології.

460–370 рр. до н.е. – **Демокріт**: душа –
це матеріальна речовина, яка
складається з атомів вогню

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

ПСИХОЛОГІЯ
як наука про
душу

A detailed historical painting of a busy medieval street scene. The street is filled with people in period clothing, some carrying goods, and a dog. In the background, there are stone buildings and a church. The scene is set in a town square or a main street.

V - XVI ст. н.е. – Середньовіччя:
заборона вивчення психічних
явищ.
«Душа є божественним,
надприродним початком, і тому
вивчення духовного життя повинно
бути підпорядковане завданням
богослов'я».

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

ПСИХОЛОГІЯ
як наука про
МАТЕРІАЛЬНУ
ДУШУ

1632-1677 рр. н.е. – **Бенедикт Спіноза (гол.)**: знову поєднує душу і тіло: душа і тіло мають однаковий матеріальний початок. Немає духовного початку.

1596-1650 рр. н.е. – **Рене Декарт (фр.)**: дуалізм душі і тіла: тіло може тільки рухатися, душа – тільки мислити. Проте душа здатна виробляти в тілі рух. Ввів поняття **рефлексу**.

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

**ПСИХОЛОГІЯ
як наука про
СВІДОМІСТЬ**

**XVII ст. н.е. – здатність думати,
відчувати, бажати – це свідомість.**

**ПСИХОЛОГІЯ
як наука про
РОЗУМ**

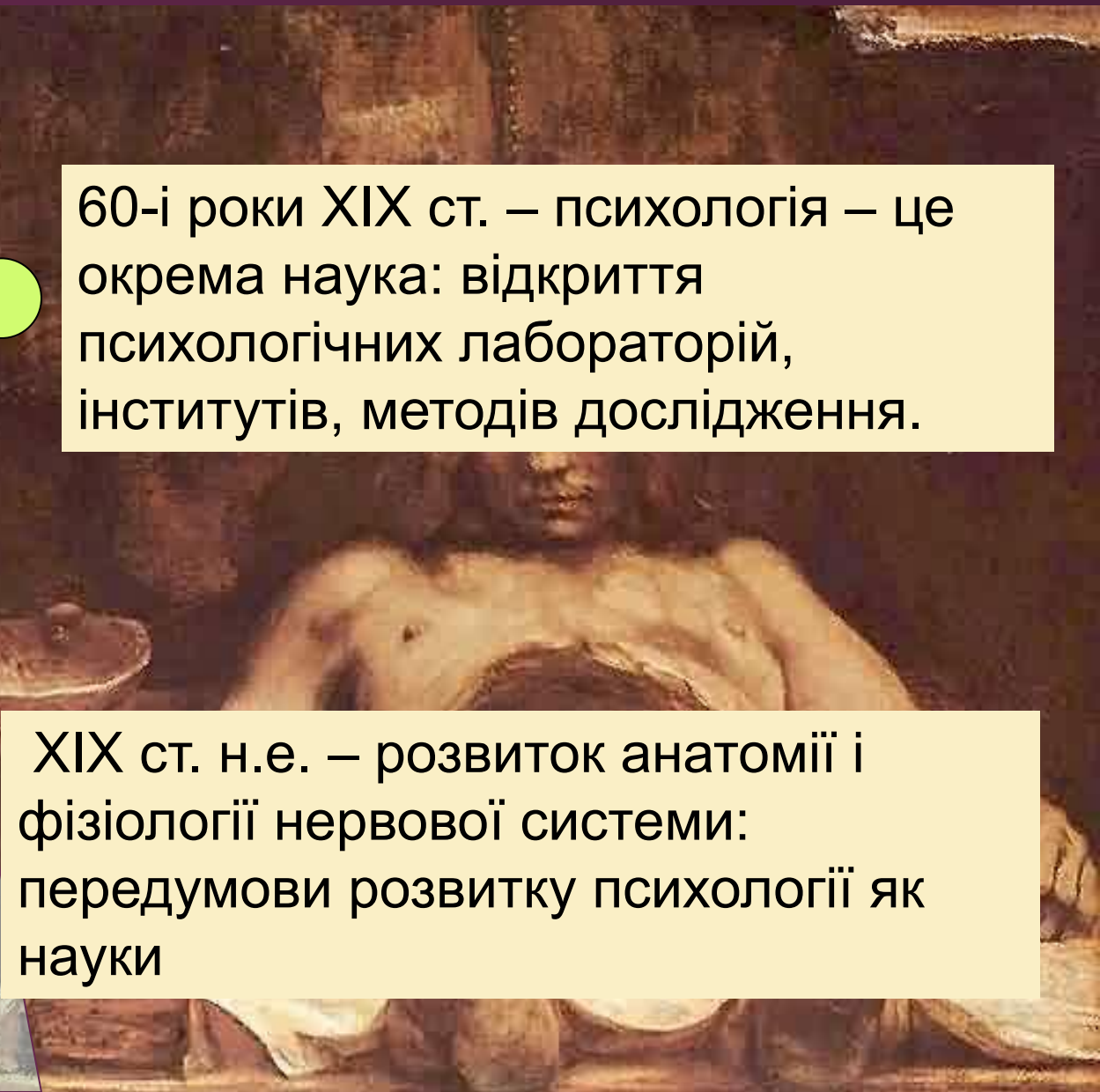
XVII ст. н.е. – душу -> розум

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

ПСИХОЛОГІЯ у контексті АНАТОМІЇ

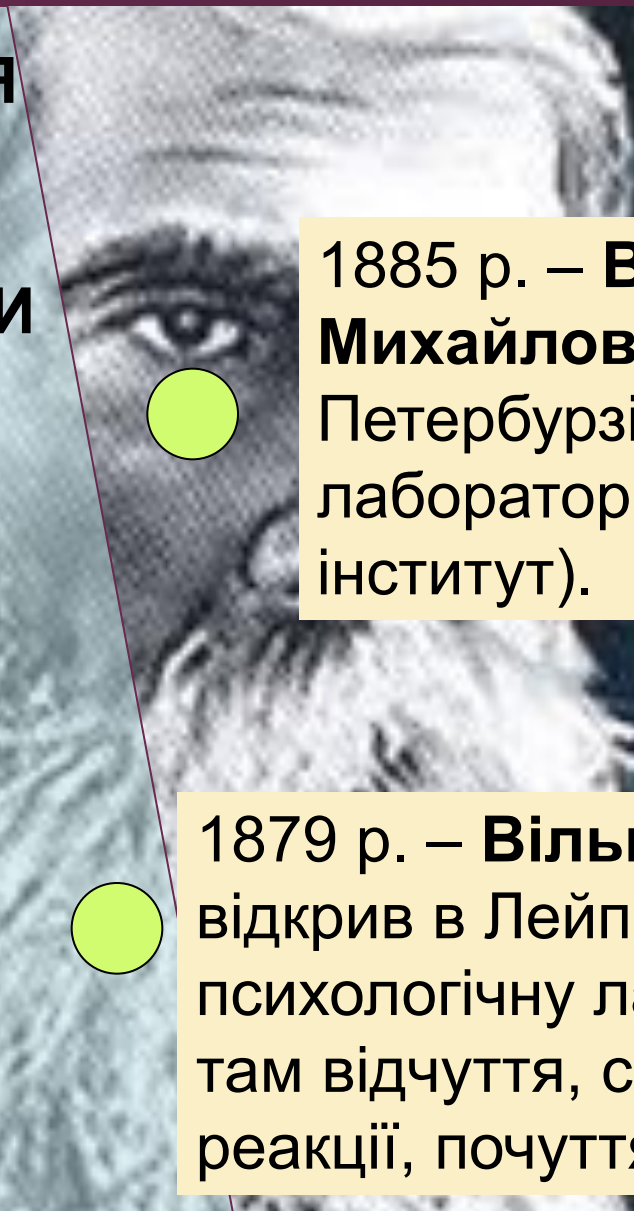
60-і роки XIX ст. – психологія – це окрема наука: відкриття психологічних лабораторій, інститутів, методів дослідження.

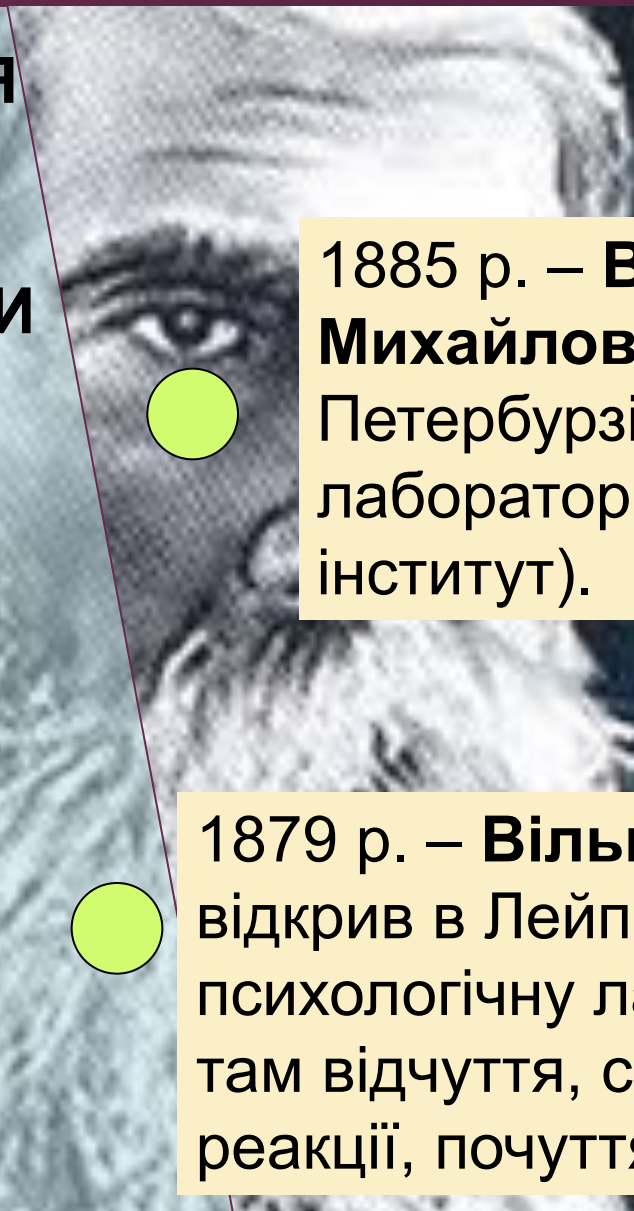
XIX ст. н.е. – розвиток анатомії і фізіології нервової системи: передумови розвитку психології як науки

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

ПСИХОЛОГІЯ
У контексті
ПСИХО-
ДІАГНОСТИКИ

1885 р. – **Володимир Михайлович Бехтерєв** відкрив у Петербурзі аналогічну лабораторію (психоневрологічний інститут).

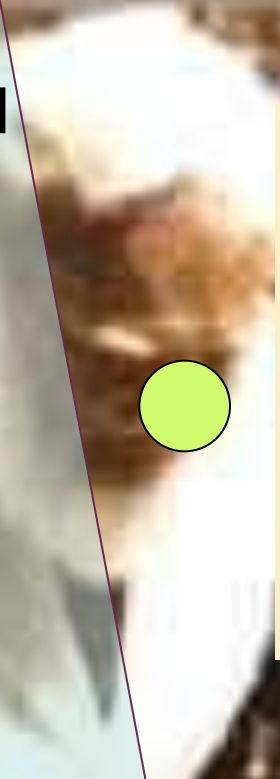

1879 р. – **Вільгельм Вундт** (нім.) відкрив в Лейпцигу першу психологічну лабораторію. Вивчає там відчуття, сприйняття, швидкість реакції, почуття.

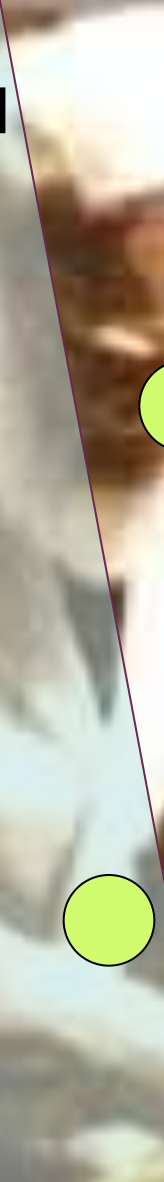
В.М. ВЕХТЕРЬЕВ 1827-1897

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

ПСИХОЛОГІЯ у контексті ФІЗІОЛОГІЇ

1849-1936 рр. – **Іван Петрович Павлов**: вивчає умовно-рефлекторні зв'язки. Сформував фізіологічні основи психічної діяльності.
Перший Нобелівський лауреат у царській Росії.

1863 р. – **Іван Михайлович Сєченов**.
Праця «Рефлекси головного мозку»: рефлекс як основний механізм психічних явищ. "Всі психічні явища по суті своїй – є рефлекси".

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

ПСИХОЛОГІЯ
у контексті
ГЕНЕТИКИ

XX-XXI ст. – відкриття ДНК, генів, генетичного картування поклало початок психогенетиці

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ

ЕТАПИ РОЗВИТКУ

IV – 2-га половина ХХ ст.
Психологія як наука, що вивчає об'єктивні закономірності, процеси і механізми психіки

III – ХХ ст. Психологія як наука про поведінку. Основний метод дослідження: експеримент.

II – ХVІІ ст. Психологія як наука про розум та свідомість. Основний метод дослідження: самоспостереження.

I – Психологія як наука про душу.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ У ПСИХОЛОГІЇ

ДИНАМІЧНИЙ НАПРЯМОК

(Психоаналіз – Зігмунд Фрейд (Австрія))

Саме несвідоме регулює поведінку людини.

ПОВЕДІНКОВІ НАПРЯМИ (БІХЕВІОРАЛЬНІ)

(Джон Уотсон (Ам.))

Відкидають значення свідомості, головне – поведінка як система реакцій на зовнішнє оточення. Зовнішнє середовище формує людину.

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНО-ГУМАНІСТИЧНИЙ

(Абрахам Маслоу (Ам.))

Є лише свідомість, без головування підсвідомості. Потреби у саморозвитку та самоактуалізації формують людину.

ОСНОВНІ РОЗДІЛИ (ГАЛУЗІ) ПСИХОЛОГІЇ

ЗООПСИХОЛОГІЯ – вивчає поведінку тварин

ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ – вивчає поведінку дітей

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ – вивчає соціально-психологічні прояви людини, взаємодію людей один з одним, соціальні групи

МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ – вивчає психологічні особливості медичних працівників і хворих; методи психогігієни та психопрофілактики

ПАТОПСИХОЛОГІЯ – відхилення у психічній діяльності

ВІЙСЬКОВА ПСИХОЛОГІЯ – поведінку в умовах бойових дій

ІНЖЕНЕРНА ПСИХОЛОГІЯ – взаємодію людини із технікою

ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХІКУ

ПСИХІКА – це властивість високоорганізованої живої матерії, що полягає в активному відображенні суб'єктом об'єктивного світу, в побудові суб'єктом невідчужуваної від нього картини цього світу і регулювання на цій основі поведінки і діяльності.

ПСИХІКА – це суб'єктивний образ об'єктивного світу.

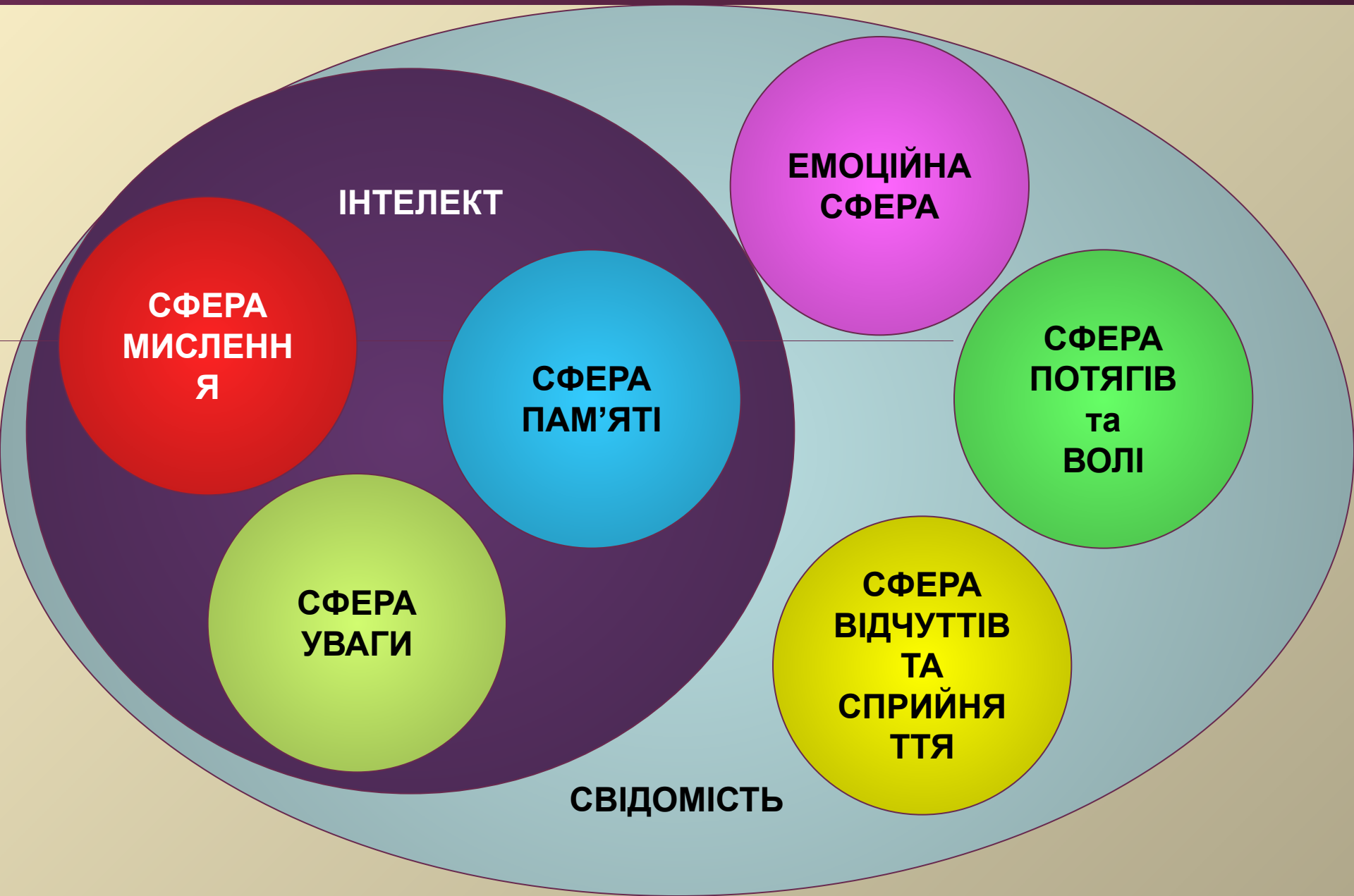
ПСИХІКА – це системна якість мозку.

ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ – це результат нейрофізіологічної діяльності мозку.

Єдність вищих психічних функцій утворює
СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ.

СВІДОМІСТЬ – це вищий рівень психічного відображення і регулювання.

ПСИХІЧНІ СФЕРИ

СИСТЕМА ІЄРАРХІЇ МОЗКОВИХ ПРОЦЕСІВ

БІОЛОГІЧНИЙ РІВЕНЬ – анатомо-морфологічні структури,
біохімічні процеси в них

ФІЗІОЛОГІЧНИЙ – перебіг фізіологічних процесів

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ – обумовлені фізіологічними
процесами якості психічних сфер

КЛІНІЧНИЙ – психічні феномени

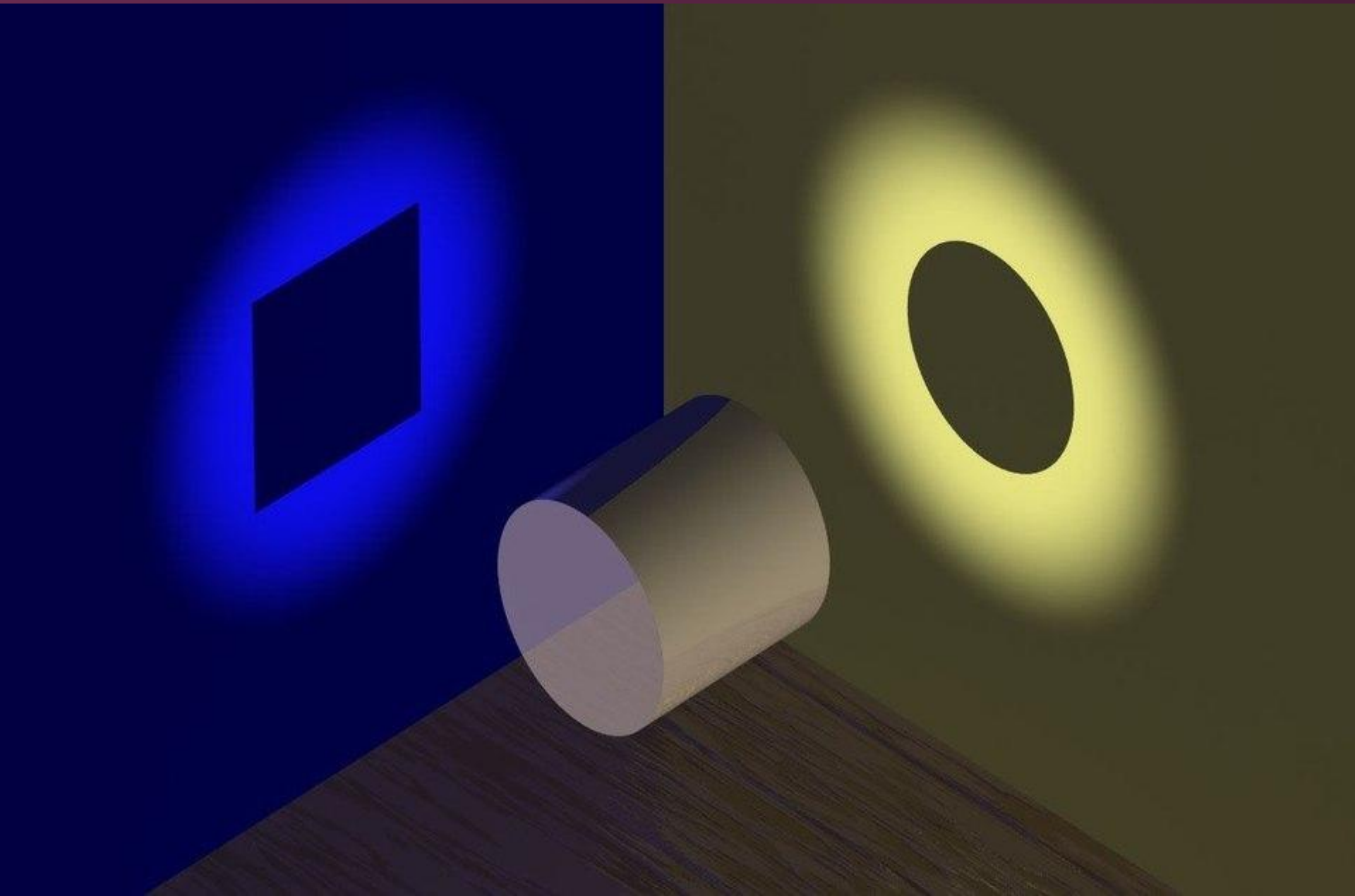
ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХІКУ

Наповнення психіки людини формується через **ПСИХІЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ** – це суб'єктивне виборче відображення об'єктивного світу. Завжди належить суб'єкту, поза суб'єкта не існує, і залежить від суб'єктивних особливостей.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО ВІДОБРАЖЕННЯ

- воно дає можливість правильно відобразити навколишню дійсність, причому правильність відображення підтверджується практикою;
- сам психічний образ формується в процесі активної діяльності людини;
- психічне відображення поглиблюється і вдосконалюється;
- воно забезпечує доцільність поведінки та діяльності;
- воно переломлюється через індивідуальність людини;
- носить випереджаючий характер.

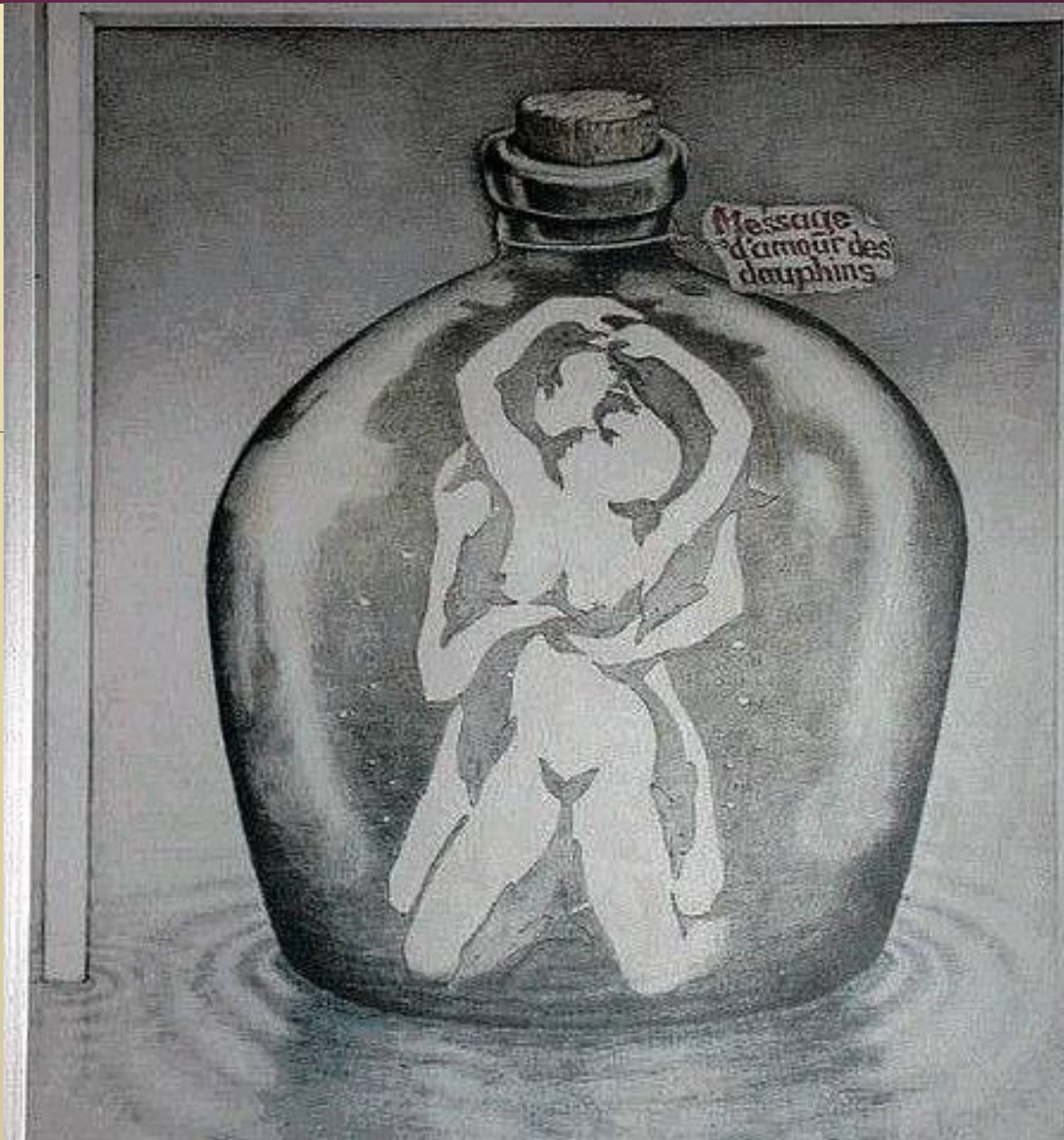
СТВОРЕННЯ ПСИХІЧНОГО ОБРАЗУ

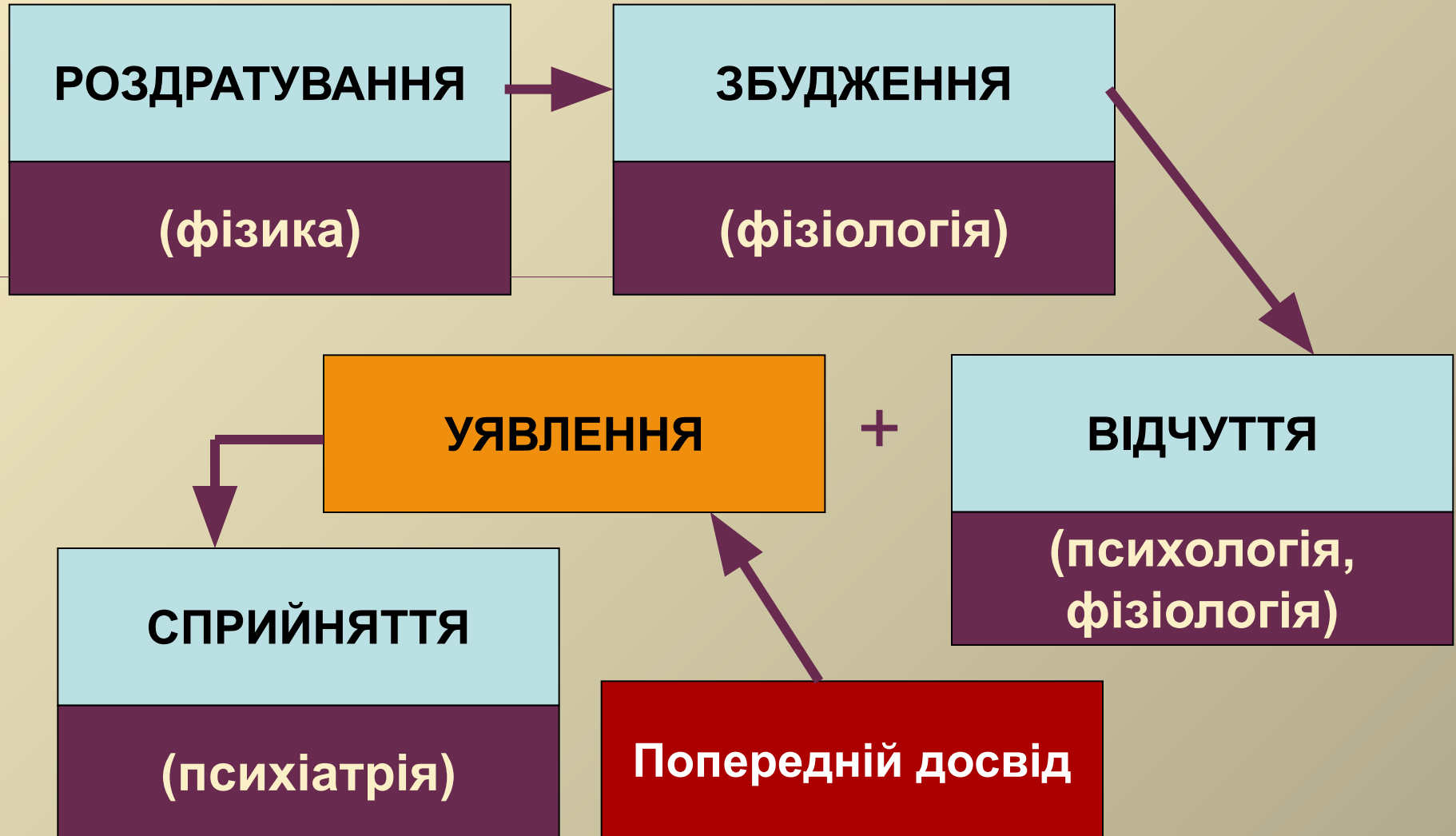
ПИТАННЯ, ЯКІ ДОЗВОЛЯЄ ВИРІШИТИ ПСИХОЛОГІЯ у контексті відповідності психічного образу об'єктивному

- Від якісних та кількісних особливостей сприйняття дійсності - стан соматичного та психічного здоров'я і навпаки
- Від віку, статі, соц.стану - особливості сприйняття дійсності у залежності
- Анамнестичні відомості
- Фізіологічні особливості, припустити наявність здатків та здібностей тощо

СТВОРЕННЯ ПСИХІЧНОГО ОБРАЗУ

СТВОРЕННЯ ПСИХІЧНОГО ОБРАЗУ

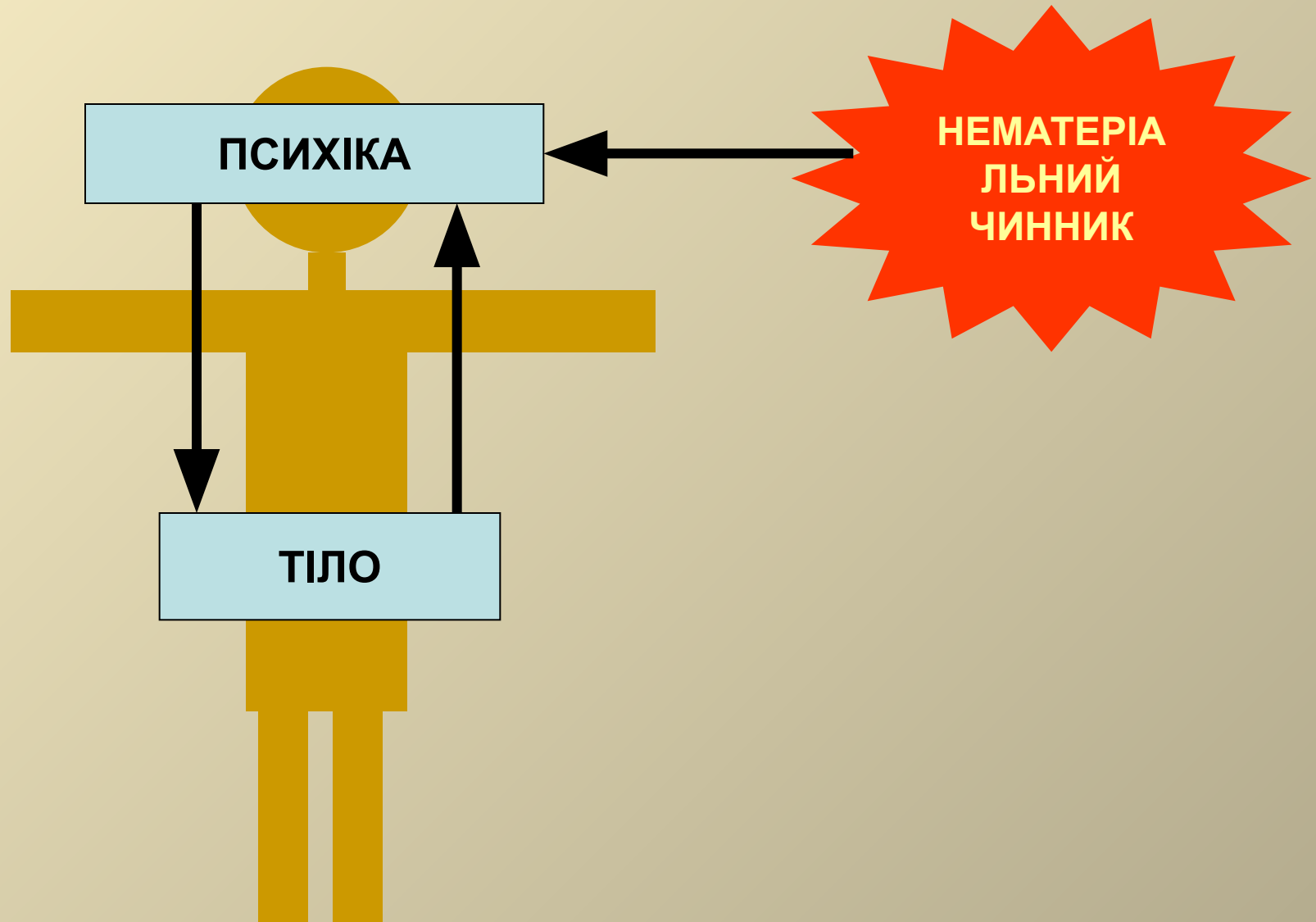

СТВОРЕННЯ ПСИХІЧНОГО ОБРАЗУ

Автор: Nobuyuki Kayahara (яп.)

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ПСИХІКИ ТА ТІЛА

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

**ПСИХІЧНІ
ПРОЦЕСИ**

**ПСИХІЧНІ
СТАНИ**

**ПСИХІЧНІ
ЯКОСТІ**

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ

це динамічне відображення дійсності в різних формах психічних явищ.
Мають початок, розвиток і кінець (психічні реакції).
Викликаються як зовнішніми впливами,
так і подразненнями нервової системи,
що йдуть від внутрішнього середовища організму.

КЛАСИФІКАЦІЯ

```
graph TD; A[КЛАСИФІКАЦІЯ] --> B[Пізнавальні (когнітивні)]; A --> C[Вольові]; A --> D[Емоційні];
```

Пізнавальні (когнітивні)

– мислення, увага,
пам'ять, відчуття
і сприйняття

Вольові

– рішення, виконання,
вольове зусилля

Емоційні

– почуття, переживання

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

ПСИХІЧНИЙ СТАН

це відносно стійкий рівень психічної діяльності, який проявляється в підвищеній або зниженій активності людини.

КЛАСИФІКАЦІЯ

```
graph TD; A[КЛАСИФІКАЦІЯ] --> B[Емоційні стани (або настрої)  
(знижений, підвищений, життєрадісний, дисфоричний тощо)]; A --> C[Загальні психічні стани  
(наприклад, увага – зосереджена, розсереджена)];
```

Емоційні стани

(або настрої)

(знижений, підвищений, життєрадісний, дисфоричний тощо)

Загальні психічні стани

(наприклад, увага – зосереджена, розсереджена)

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

ПСИХІЧНІ ЯКОСТІ

це стійкі утворення, що забезпечують певний якісно-кількісний рівень діяльності і поведінки, типовий для даної людини.

КЛАСИФІКАЦІЯ

```
graph TD; A[КЛАСИФІКАЦІЯ] --> B[Інтелектуальні  
(спостережливість,  
гнучкість розуму)]; A --> C[Емоційні  
(чуткість, ніжність)]; A --> D[Вольові  
(рішучість,  
наполегливість)];
```

Інтелектуальні
(спостережливість,
гнучкість розуму)

Емоційні
(чуткість, ніжність)

Вольові
(рішучість,
наполегливість)

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

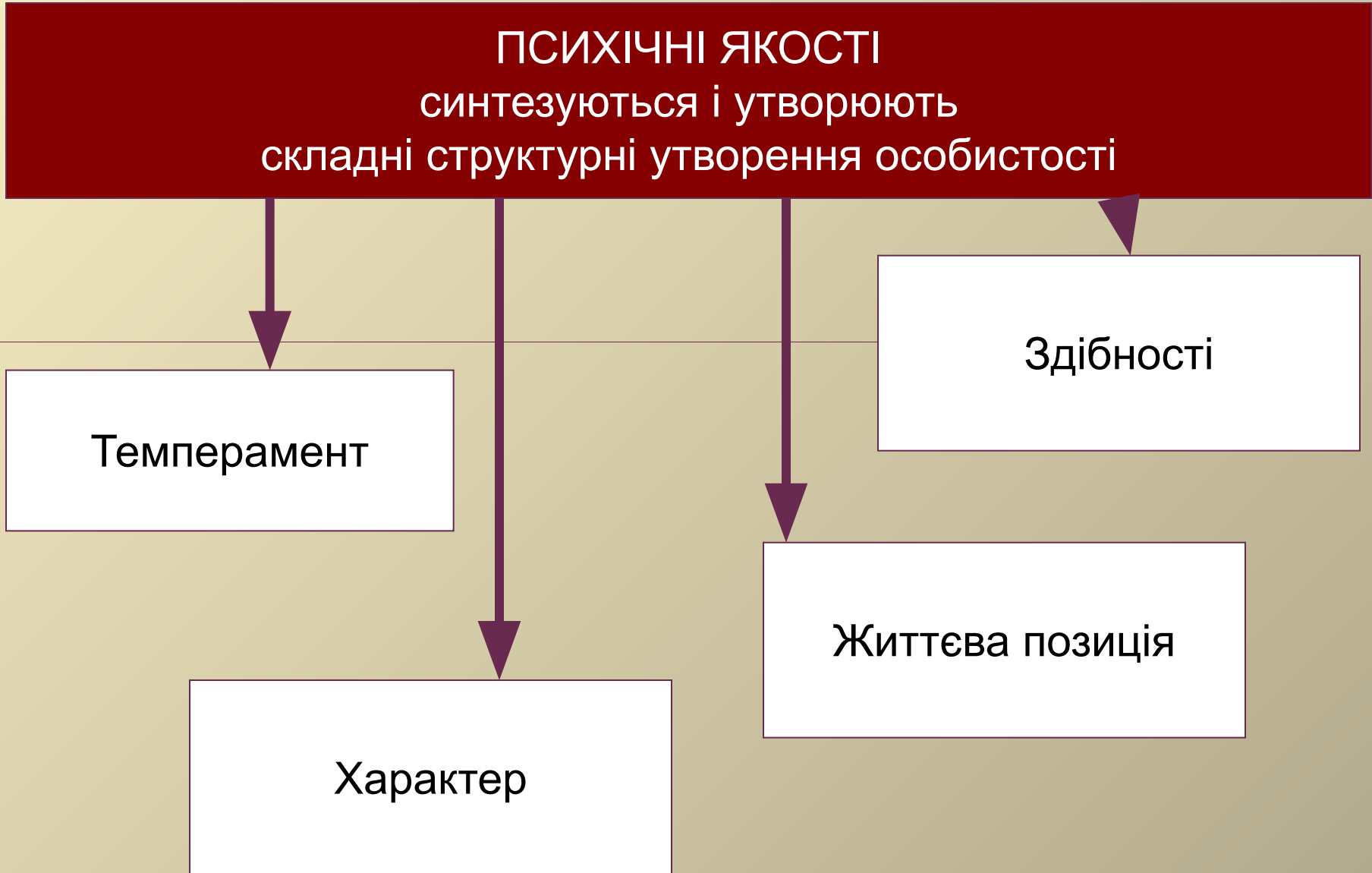
ПСИХІЧНІ ЯКОСТІ
синтезуються і утворюють
складні структурні утворення особистості

Темперамент

Характер

Здібності

Життєва позиція

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я

...стан благополуччя, при якому людина може реалізувати свій власний потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно і плідно працювати, а також вносити внесок у життя свого співтовариства. В цьому позитивному сенсі психічне здоров'я є основою благополуччя і ефективного функціонування для людини і для співтовариства.

Це основне поняття психічного здоров'я відповідає його широким і різноманітним інтерпретаціям у різних культурах.

КРИТЕРІЇ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

- усвідомлення і почуття безперервності, постійності та ідентичності свого фізичного і психічного «Я».
- почуття стабільності й ідентичності переживань в однотипних ситуаціях.
- критичність до себе та своєї власної психічної продукції (діяльності) та її результатами.
- відповідність психічних реакцій (їх адекватність) силі й частоті середовищних впливів, соціальних обставин і ситуацій.
- здатність самоврядування поведінки у відповідності із соціальними нормами, правилами, законами.
- здатність планувати власну життєдіяльність і реалізовувати ці плани.
- здатність змінювати спосіб поведінки залежно від зміни життєвих ситуацій і обставин.

A conceptual illustration of a child's head. The top of the head is dark brown. On the left side, there is a yellow sun with a dark center. In the center, there is a white block with a red female symbol (♀). To the right, there is a purple and white patterned object. Below the head, there are more blocks: a blue block with a white 'V', a white block with a brown '7', and a white block with a brown '1'. The background is a light, textured surface.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!